

Tarkastusvaliokunta

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2014

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle puoluerahoituksen valvonnasta 2014 (K 4/2015 vp): Asia on saapunut tarkastusvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- johtava tilintarkastaja Klaus Krokfors, valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta
- neuvotteleva virkamies Jussi Aaltonen, oikeusministeriö
- puoluesihteerä Minna Arve, Kansallinen Kokoomus r.p.
- talouspääallikkö Auli Kangasmäki, Perussuomalaiset r.p.
- puoluesihteerä Asmo Maanselkä, Suomen Kristillisdemokraatit r.p.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Puoluelaisa (10/1969, muutettu 683/2010) on säädetty puolueille ja puolueyhdistyksille rahoituksen avoimuutta koskevia velvoittavia säännöksiä. Lain tavoitteena on antaa riittävästi tietoa ja mahdollistaa sidonnaisuuksien arvioiminen puolueiden perustoiminnasta ja vaalikampanjoiden rahoituksesta. Aiempaa suuremman avoimuuden arvioidaan lisäävän luottamusta poliittiseen toimintaan ja parantavan siten myös äänestysaktiivisuutta. Tavoitteena on myös ehkäistä korruptiota ja epäasiallisiin sidonnaisuuksiin perustuvaa vaikuttamista puolueiden toimintaan.

Puolueiden valvontaa toteuttavat valtiontalouden tarkastusvirasto, oikeusministeriö sekä asianomaisten yhteisöjen tai säätiöiden tilintarkastajat. Tarkastusvirasto valvoo puoluelain 9 e §:n perusteella puoluelain tarkoittamaa tukea, vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyä sekä näihin liittyvien asiakirjojen laatimista ja toimittamista koskevien säännösten noudattamista puolueen, puolueen lähiyhteisön ja avustuspäätöksessä tarkoitettun yhdistyksen (valvottava) toiminnassa. Tässä tehtävässään virasto voi tarkastaa valvottavan tilinpitoa ja varojen käyttöä sekä tarvittaessa kehottaa valvottavaa täyttämään tästä laista johtuvat velvollisuutensa. Tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vuosittain kertomuksen toiminnastaan puoluelain valvonnassa.

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2015 vp

Nyt käsiteltävänä oleva puoluerahoitustarkastus kohdistui kaikkiin eduskuntapuolueisiin sekä niiden Hämeen, Kaakkois-Suomen ja Savo-Karjalan piirijärjestöihin sekä yhteen Helsingissä olevaan, aiemmin tarkastamattomaan piirijärjestöön. Tarkastuksia tehtiin yhteensä 32 ja niissä otettiin huomioon toteutettu vaalipiirimuutos. Tarkastusviraston tavoitteena on, että se voi toteuttaa tarkastuksen kaikkiin valvottaviin kuuden vuoden kuluessa. Kun tarkastusviraston valvottavia ovat puoluelain perusteella ainoastaan puolueet, avustuspäätöksessä mainitut yhteisöt ja puolueiden lähiyhteisöt, on valvottavia yhteensä noin 145. Muut puolueyhdistykset eivät ole tarkastusviraston valvottavia. Näin ollen valvonnan ulkopuolelle jää käytännössä suurin osa puolueyhdistyksistä eli noin 6 000 yhdistystä. Näiden valvominen olisi tarkastusviraston mukaan myös merkittävä resurssikysymys.

Puoluerahoituksen sähköiseen ilmoitusrekisteriin ilmoitettiin vuonna 2014 puolueiden, puolueyhdistysten ja lähiyhteisöjen saamia tukisuorituksia yhteensä yli 2,8 miljoonaa euroa. Luku on 0,4 miljoonaa euroa edellisvuotta suurempi. Aiempiin vuosiin kohdistuvia tukisuorituksia on ilmoitettu myös jälkeenpäin. Tarkastusten perusteella puoluerahoitusta koskevat ajantasaiset ilmoitukset ovat täydennysten jälkeen olennaisilta osin oikein ja antavat tarkastettujen yhteisöjen saamasta tuesta olennaisilta osin oikeat tiedot. Tarkastuksissa ei havaittu olennaisia puoluelain vastaisia tukisuorituksia. Tulokannanvaraisia tilanteita on tarkastusviraston mukaan edelleen runsaasti. Asiantuntijakuulemisessa nousivat esiin myös tulkinnalliset kysymykset sekä toivomus siitä, että valvonnassa noudatettavat hallinnolliset menettelyt saataisiin mahdollisimman sujuviksi.

Valvottavien yhteisöjen kirjanpito on viraston mukaan hoidettu pääsääntöisesti asianmukaisesti siten, että puoluelain säännösten valvonta on ollut kirjanpidon perusteella toteutettavissa. Tarkastusvirasto nostaa esille lainojen ja sopimusten paremman dokumentoinnin, kirjanpidon ajantasaisuuden merkityksen sekä huomion kiinnittämisen jäsenmaksujen ja käteiskassavarojen käsittelyyn. Vaalikampanjan kulujen ja rahoituksen erittelyn tulisi olla johdettavissa kirjanpidosta ja muista selvityksistä sekä täsmäytettävissä niihin. Tilintarkastajien valinnassa ja tilintarkastuskertomuksissa on myös tarkastusviraston mukaan puutteita. Tarkastusvaliokunta pitää tärkeänä esiin nostettujen puutteiden korjaamista ja korostaa tarkastusviraston asiantuntijuutta puoluerahoituksen avoimuuden varmistajana.

Eduskunta edellytti helmikuussa 2014 kannanotossaan (EK 1/2014 vp — K 5/2013 vp, K 15/2013 vp), että valtioneuvosto ryhtyy toimenpiteisiin ja selvittää vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön uudistamistarpeet. Oikeusministeriö asetti eduskunnan kannanoton johdosta työryhmän selvittämään vaali- ja puoluerahoituslainsäädännön tarkistamistarpeita. Työryhmän tehtävänä oli laatia ehdotus siitä, millä tavoin eduskunnan tarkastusvaliokunnan esittämät ja muut mahdolliset vaali- ja puoluerahoitusta koskevat kehittämissuositukset olisi tarkoituksenmukaista toteuttaa. Työryhmän tuli arvioida myös Euroopan turvallisuus- ja yhteistyöjärjestön (ETYJ) demokraattisten instituutioiden ja ihmisoikeuksien toimiston vuonna 2011 antamien Suomen vaali- ja puoluerahoitusta koskevien suositusten toteuttamismahdollisuuksia ja tarvittaessa tehdä ehdotukset niiden toteuttamiseksi.

Työryhmän ehdotusten pohjalta oikeusministeriössä on valmisteltu hallituksen esitystä puoluelain sekä ehdokkaan vaalirahoituksesta annetun lain muuttamisesta. Esitys on tarkoitus antaa

Valiokunnan mietintö TrVM 4/2015 vp

eduskunnalle lokakuun 2015 aikana. Tässä vaiheessa tarkastusvaliokunta ei katso tarkoituksenmukaiseksi arvioida muutosehdotuksia ja niiden vaikutuksia puolue- ja vaalirahoitusvalvontaan.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Tarkastusvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy kannanoton kertomuksen K 4/2015 vp johdosta.

Valiokunnan kannanottoehdotus

Eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 7.10.2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Eero Heinäluoma sd
varapuheenjohtaja Olavi Ala-Nissilä kesk
jäsen Olli Immonen eimm
jäsen Arja Juvonen ps
jäsen Esko Kiviranta kesk
jäsen Krista Mikkonen vihr
jäsen Mika Raatikainen ps
jäsen Päivi Räsänen kd
jäsen Tapani Tölli kesk.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Nora Grönholm.